

Budżet krajowy na rok 1891.

(Rubr. VII. poz. 51 funduszu krajowego).

Sprawozdanie

komisji budżetowej o preliminarzu krajowego funduszu szkolnego
na rok 1891.

Wysoki Sejmie!

Komisya budżetowa zaczyna pospolicie sprawozdanie o krajowym budżecie szkolnym od ogólnego poglądu na działalność Rady szkolnej krajowej na polu szkolnictwa ludowego, o ile do tego daje jej podstawę porównanie rubryk i pozycyi tego budżetu oraz dołączane do nich wykazy. W sprawozdaniu niniejszem komisya budżetowa wstrzymuje się wyjątkowo od podobnych uwag ogólnej natury. Albowiem poraz pierwszy zdarzyło się, że przedłożone przez Radę szkolną sprawozdanie z jej działalności odnośnie do szkół ludowych, Wys. Sejm odesłał do komisji szkolnej, która przedstawi w swoim wypracowaniu fachowe poglądy na rozwój szkół ludowych w kraju.

Komisya szkolna podda ocenieniu niewątpliwie ogólną działalność władz szkolnych nie tylko w roku 1890, lecz także w latach poprzedzających. Dlatego komisya budżetowa uważa za rzecz właściwą pozostawić komisji specjalnej zupełną w tej mierze swobodę.

Co się tyczy samego budżetu, to Rada szkolna krajowa zgodnie z Wydziałem krajowym preliniuje wydatki budżetu szkolnego na rok 1891 w kwocie . . . 1,173.020 zł.

Wydział krajowy preliniuje dochody na . . . 183.089 „

Niedobór zatem wynosilby . . . 989.931 zł.

Niedobór ten byłby większym od niedoboru z roku 1890 (według preliminarza) o . . . 155.988 „

Od niedoboru z r. 1889 (według preliminarza) o . . . 241.344 „

Od niedoboru z r. 1888 (według zamknięcia rach.) o . . . 383.247 „

W szczególności:

A) Wydatki.

Dział I. Zasiłki dla funduszy szkolnych okręgowych.

Rubr. I. poz. 1. Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli etatowych, komisya przyjmuje kwotę preliniowaną . . . 371.134 zł.

Kwota ta wyższa od dotyczącej pozycyi budżetu z r. 1890 o 14.894 zł. obliczoną jest na podstawie ścisłych preliminarzy rad szkolnych okręgowych, tudzież po strąceniu 5 % tytułem interkalaryów. Ona jest usprawiedliwioną przyrostem szkół nowych w liczbie 154.

Rubr. I. poz. 2. Na pokrycie niedoboru na płace stałych nauczycieli religii, tudzież renumeracye za naukę religii komisya przyjmuje kwotę preliminowaną według wykazanej rzeczywistej potrzeby . . . . . 80.000 zł.

(Więcej od poz. 2. z r. 1890 o 22.465 zł.)

Rubr. I. poz. 3. Na częściowe pokrycie plac dla nauczycieli w Tyczynie i t. d. Komisya przyjmuje zgodnie z preliminarzem tak jak w roku 1890 . . . . . 62 „

Rubr. II. poz. 4. Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe, komisya preliminuje podług żądania Rady szkolnej wykazanego rzeczywistą potrzebę . . . . . 41.272 „

(Więcej od poz. 4. z r. 1890 o 1.631 zł.)

Rubr. III. poz. 5. Na przybory naukowe komisya przyjmuje kwotę preliminowaną . . . . . 16.683 „

Wzrost tej pozycyi w porównaniu z r. 1890 wynosi 11.153 zł.

Przypomnieć jednak wypada, że w roku ubiegłym Rada szkolna proponowała w tej pozycyi kwotę 15.090 zł., zamierzała bowiem zakupić w ciągu r. 1890 (jako Nr. 3 systemu) obrazy do nauki poglądu za 9.564 zł., tudzież (jako Nr. 4. systemu) mapę Galicyi za 5.530 zł. Otóż komisya budżetowa biorąc wzgląd na wyjątkowe klęski elementarne, jakie kraj w roku ubiegłym dotknęły, oraz otrzymawszy wiadomość, że przed upływem roku 1890 prawdopodobnie żadna firma krajowa nie będzie mogła dostarczyć obrazów do nauki poglądu, proponowała, ażeby to zakupno wyjątkowo na rok 1891 odłożyć. Z tego powodu komisya skreśliła 9.564 zł. Na rok bieżący wypada tedy przywrócić ten wydatek, tudzież umożliwić dalsze zakupno z ogólnego systemu wypływające a na rok 1891 przypadające, mianowicie zakupno map monarchii austriacko-węgierskiej. Pierwszy z tych wydatków wynosić będzie mniej, aniżeli w roku zeszłym preliminowano, mianowicie nie 9.564 zł. lecz 8.634 zł 60. ct. Albowiem rokowania Rady szkolnej z wydawnictwem Towarzystwa pedagogicznego dają wszelką podstawę do nadziei zawarcia umowy korzystniejszej aniżeli była ta, którą wypadałoby było w roku zeszłym zawrzeć z firmą wiedeńską. Nadto obrazy wykonane przez Towarzystwo pedagogiczne, opatrzone są krótkimi i jasnymi objaśnieniami, które ich użycie w szkole znacznie ułatwią. Toż samo wydawnictwo zobowiązało się dostarczyć w bieżącym roku dobrze wykonanych map monarchii austro-węgierskiej po cenie umiarkowanej 6 zł. 95 ct. Wydatek na ten cel będzie wynosić . . . 8.048 zł. 10 ct.

Razem 16.683 zł.

Rubr. IV. poz. 6. Na konferencye okręgowe preliminuje się podług przyjętej stale skali 5 zł. 30 ct. na szkołę . . . . . 18.963 zł.

Rubr. V. poz. 7. Na biblioteki okręgowe preliminuje się kwotę stale przyjętą . . . . . 4.125 „

Rubr. VI. poz. 8. Na rozmaite wydatki preliminuje się . . . . . 11.696 „

Do tej pozycyi należy kwota 7.696 zł. tytułem kosztów prowadzenia rachunków funduszków szkolnych okręgowych w takiej samej wysokości jak w r. 1890; tudzież na pokrycie drobnych wydatków przeznaczona

kwota 4.000 zł., większa od kwoty zeszłorocznej o 500 zł., którą to wyższkę Rada szkolna tem usprawiedliwia, że wskutek zwiększonej ilości szkół tudzież ustanowić się mających stałych nauczycieli religii, wydatek na pokrycie kosztów ogłoszenia konkursów, znacznie się wzmogły.

Rubr. VII. Na utrzymanie szkół nowych :

<i>poz. 9.</i> (szkół 96, które weszły w życie do 1. października b. r.)	14.613 zł.
<i>poz. 10.</i> (szkół 150 mających wejść w życie po 1. września 1891)	8.000 „
Kwota <i>poz. 10</i> pozostaje tak jak była w r. 1890.	
Kwota <i>poz. 9</i> zaś większą jest o 5.657 zł., jest jednak uzasadnioną wykazami, które Rada szkolna Wydziałowi krajowemu komunikowała.	

Rubr. VIII. poz. 11. Na płace nadetatowe preliniuje się zgodnie z projektem Rady szkolnej

265.898 „

Kwota ta wzrosła od roku zeszłego o 50.173 zł.. Jestto jeden z tych ustaw szkolną nakazanych wydatków, których wzrost świadczy o pomyślnym postępie frekwencyi uczniów w naszych szkołach ludowych. Ponieważ jednak wzrost ten od szeregu lat znacznie postępuje, dlatego komisya budżetowa zalecała zawsze Radzie szkolnej oględne postępowanie i ograniczanie się do rzeczywistej ścisłej potrzeby. Jakoż dotąd Rada szkolna trzyma się tych wskazówek. Zezwala ona na posadę nadetatową tylko wtedy, jeżeli w szkole dotyczącej znajduje się osobna izba dla uczniów, których nadetatowy nauczyciel ma uczyć i wtenczas dopiero, gdy w szkole jest więcej uczniów aniżeli przynajmniej 120. Nareszcie i pod tym względem Rada szkolna stosuje się do danych jej wskazówek, że nie pozwala na posady nadetatowe w powiatach, w których znajduje się jakaś szkoła nieczynna. Od tej reguły stanowi wyjątek powiat nowo-sądecki, w którym nie można znaleźć odpowiednio kwalifikowanych nauczycieli etatowych dla wszystkich szkół założonych z językiem wykładowym ruskim.

Rubr. IX. poz. 12. Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych komisya preliniuje podobnie jak w latach poprzedzających

20.000 „

Dział II. Wydatki własne krajow. funduszu szkolnego.

Rubr. X. Substytucye.

Poz. 13. Na wynagrodzenia za godziny nadobowiązkowe preliniuje się więcej 10.087 zł., aniżeli w roku 1890.

18.587 „

I ta pozycya zawiera w sobie wydatek, który z jednej strony wpływa z ustawy, z drugiej zaś świadczy korzystnie o rozwoju szkolnictwa, gdyż jego potrzeba wynika z frekwencyi na naukę dopełniającą której ważność Wysoki Sejm zawsze uznawał. Pozycya ta wzrasta stale i to nie tyle w preliminarzu ile we wynikłości. I tak w roku 1888¹ Rada szkolna przekroczyła preliminarz co do tej pozycyi wraz z pozycyą następną, zawierającą koszta zastępstwa nauczycieli o 10.748 zł. w roku 1889 zaś o 18.552 zł. — nareszcie w roku bieżącym, aż do tej chwili o 26.000 zł. Komisya budżetowa nie uważa za rzecz właściwą, dawać Radzie szkolnej podstawę do stałego przekraczania budżetu przez

Wysoki Sejm uchwalanego. Dlatego przyjmuje ona kwotę preliminowaną, którą Rada szkolna przypuszczalnie na r. 1891 oznaczyła, a która odpowiada przecięciu z lat 3 od roku 1887 do 1889.

Poz. 14. Na zastępstwo nauczycieli preliminuje się z powodu przyrostu szkół więcej aniżeli w roku 1890 o **1.059 zł.** t. j. kwotę . . . . . 4.559 zł.

Rubryka XI. Zasilki dla szkół utrzymywanych przez korporacje w *poz. 15, 16, 17, 18,* preliminuje się jak w latach ubiegłych . . . . . 3.775 „

Rubryka XII. poz. 19. Adjuta. W rubryce tej Wysoki Sejm uchwalał corocznie stałą kwotę 5.000 zł., którą Rada szkolna rozdawała tym kandydatom stanu nauczycielskiego, którzy złożywszy egzamin dojrzałości, odbywali praktykę potrzebną do uzyskania kwalifikacyi na nauczycieli stałych.

W roku ubiegłym komisya budżetowa otrzymała z Rady szkolnej krajowej informację, że skreślenie tej kwoty na jeden rok nie przyniesie szkolnictwu żadnej szkody, ponieważ w ciągu roku 1890 wszyscy kandydaci stanu nauczycielskiego znajdują natychmiast płatne pomieszczenie na posadach nauczycieli tymczasowych. Wskutek tego na wniosek komisyi Wysoki Sejm kreślił w rubryce XII. całą kwotę 5.000 zł. *wyjątkowo* na rok 1890. Rada szkolna krajowa spodziewa się, że przedstawiony co dopiero stan rzeczy będzie istniał także w ciągu roku 1891. dlatego i na ten rok żadnej kwoty w tej rubryce nie preliminuje.

Rubryka XIII. Remuneracye i zapomogi:

poz. 20. Remuneracye dla nauczycieli preliminuje się jak w latach ubiegłych . . . . . 14.000 „

poz. 21. Remuneracyę za naukę robót ręcznych . . . . . 20.321 „
mianowicie więcej o **4.796 zł.** aniżeli w roku 1890, a to z powodu przyrostu szkół i zwiększenia się ilości nauczycielek do udzielania nauki robót ręcznych uzdatnionych.

Rubryka XIV. poz. 22. Remuneracye dla inspektorów okręgowych jak w latach ubiegłych . . . . . 2.000 „

Rubryka XV. Podatki i daniny *poz. 23 i 24* jak w latach ubiegłych . . . . . 650 „

Rubryka XVI. poz. 25. Koszta podróży i diety — jak w latach ubiegłych . . . . . 1.000 „

Rubryka XVII. poz. 26, 27, 28. Dodatki pięcioletnie wedle rzeczywistej potrzeby . . . . . 213.222 „
t. j. więcej o **48.980 zł.** aniżeli w roku 1890.

Rubryka XVIII. poz. 29. Dodatek do funduszu emerytalnego — jak w latach ubiegłych . . . . . 12.800 „

Rubryka XIX. poz. 30. Emerytury — jak na rok 1890 . . . . . 5.000 „
ze względu na wynikłość z roku 1889 (4.976 zł.) okrągło t. j. mniej od preliminarza Rady szkolnej o 900 zł.

Rubryka XX. poz. 31 do 58. Dary z łaski . . . . . 4.218 „

Rubryka XXI. Potrzeby szkół ogólnej natury. *W pozycji 59.* Rada szkolna preliminuje kwotę 1.500 zł. tj. więcej o 500 zł. aniżeli w roku 1890. Tę nadwyżkę usprawiedliwia Rada szkolna potrzebą dawania zasilków dla szkół, w których wprowadza się naukę zręczności (slöjd). A mianowicie nauczyciele ludowi uczęszczają licznie i gorliwie na wakacyjne kursa tej nauki, odbywające się w Krakowie i Sokału. Wracając do swoich szkół pragną oni wprowadzić w nich naukę zręczności. W licznych miejscowościach przychodzi im z pomocą ludność miejscowa. Tam jednak, gdzie ta pomoc nie wystarczy, potrzeba dla szkoły dać jakiś zasiłek,

ażeby wprowadzenie tej nauki umożliwić. Komisya budżetowa idąc za życzeniem Sejmu i kraju, niechce bynajmniej szerszeniu się tego praktycznego działu nauki ludowej stawiać zapory. Owszem uznaje ona jej wielką pożyteczność, i pragnie jej rozpowszechnienia; stwierdza jednak trafność rozpatrywania Rady szkolnej krajowej, że do pokrycia wydatków połączonych z zaprowadzeniem w szkołach ludowych należy w pierwszym rzędzie pobudzić czynniki lokalne, tak, ażeby fundusz krajowy zachował zawsze tylko cechę zasilającego źródła ostatecznego. Usiłowania Rady szkolnej zwrócone w tym kierunku mogłyby i z innego jeszcze względu oddać szkolnictwu ludowemu ważną usługę. Albowiem pobudzenie czynników lokalnych do materialnego popierania nauki zręczności w szkołach ludowych, może stać się nowym łącznikiem między szkołą a ludnością okoliczną. Ono mogłoby zwłaszcza nastreżyc sposobności do gorętszego zajęcia i zaopiekowania się szkołą ze strony wykształconych jednostek ludności, co dla zdrowego rozwoju oświaty ludowej w kraju miałoby znaczenie nader ważne. Oprócz tego komisya nie sądzi, ażeby ze stanowiska budżetowego było rzeczą właściwą, wydatkować zasiłki, które odnoszą się do jednolitego działu i kierunku potrzeb, miewać z różnorodnymi i zmieniającymi się wydatkami na potrzeby szkół ogólnej natury. Dlatego komisya proponuje, ażeby pozycyę 59. rubryki XXI. rozdzielić na dwie pozycye, i ażeby w pozycyi 59. wstawić jako *ogólne potrzeby szkół* . . . . . 1.000 zł.
zaś w pozycyi 60, jako *zasiłki na naukę zręczności* . . . . . 500 „

Oprócz tego komisya proponuje, ażeby do rubryki XXI. przenieść pod nową pozycyę 61 wydatek, który Wydział krajowy preliniuje w poz. 96, rubryki VII. ogólnego budżetu krajowego pod tytułem „Na cele wykształcenia i oświaty“, mianowicie na kurs wakacyjny nauki zręczności (slöjd), który ma się odbyć dla nauczycieli szkół ludowych a to: a) w Sokalu . . . . . 800 zł.
b) w Krakowie . . . . . 800 „

Albowiem wydatek ten zostaje niewątpliwie z budżetem szkół ludowych i tylko z tym w związku zupełnie ścisłym.

Zatem pod poz. 61. preliniuje się razem . . . . . 1.600 „

Wreszcie komisya budżetowa wyraża życzenie, ażeby do *przyszłych preliniarzy* były dołączone wykazy, z których możnaby wyrobić sobie pogląd na zakres wprowadzonej do szkół ludowych nauki zręczności, oraz na koszta wprowadzenia i ich źródła.

W poz. 62. (preliniarza 60) przyjmuje się na zakupno książek dla nauki dopełniającej w następstwie uchwał sejmowych z lat 1887 i 1888 . . . . . 2.792 „
t. j. tę samą kwotę, której potrzebę komisya w sprawozdaniu swoim z roku 1890 uznała, a którą tylko ze względu na ciężkie położenie funduszu krajowego w tymże roku wyjątkowo na razie skreśliła.

Rubr. XXII. p. 63. 64. (preliniarza 61. 62). Rozmaite wydatki — jak w r. 1890 . . . . . 250 „
Rubr. XXIII. p. 65. 66. (preliniarza 63. 64.) jak w r. 1890 . . . . . 15.000 „

Suma wydatków . . . . . 1,173.720 zł.

B) Dochody.

Komisyja preliminaruje podług obliczenia Wydziału krajowego bez żadnej zmiany a mianowicie:

Rubr. I. poz. 1—11	.	.	.	14.098 zł.
" II. " 12—16	.	.	.	171 "
" III. " 17—19	.	.	.	530 "
" IV. " 20	.	.	.	2.835 "
" V. " 21	.	.	.	— "
" VI. " 22	.	.	.	9.300 "
" VII. " 23—27	.	.	.	89.212 "
" VIII. " 28	.	.	.	54.943 "
" IX. " 29	.	.	.	12.000 "
Summa dochodów				183.089 zł.

Komisyja budżetowa preliminaruje zatem:

na wydatki razem	.	.	.	1,173.720 zł.
na dochody razem	.	.	.	183.089 "

Niedobór wynosiłby . 990.631 zł.

Na tej podstawie komisyja budżetowa wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

A.

Wydatki krajowego funduszu szkolnego na rok 1891.

Dział I.

Zasiłki dla funduszków szkolnych okręgowych.

Rubr. I. poz. 1 do 3. Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyi dla katechetów na rok 1890/91 wedle preliminarzy Rad szkolnych okręgowych	.	.	.	451.196 zł.
" II. p. 4. Na mniejsze potrzeby szkolne	.	.	.	41.272 "
" III. p. 5. Na przybory naukowe	.	.	.	16.683 "
" IV. p. 6. Na konferencye okręgowe	.	.	.	18.963 "
" V. p. 7. Na biblioteki okręgowe	.	.	.	4.125 "
" VI. p. 8. Na rozmaite wydatki	.	.	.	11.696 "
" VII. p. 9. 10. Na utrzymanie szkół nowych	.	.	.	22.613 "
" VIII. p. 11. Na nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1890/91	.	.	.	265.898 "
" IX. p. 12. Zaliozki zwrotne dla funduszków okręgowych	.	.	.	20.000 "

Dział II.

Własne wydatki funduszu szkolnego krajowego.

Rubr. X. p. 13. 14. Substytucye	.	.	.	23.146 zł.
" XI. p. 15.—18. Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye	.	.	.	3.775 "
" XII. p. 19. Adjuta	.	.	.	— "
" XIII. p. 20. 21. Remuneracye i zapomogi	.	.	.	34.321 "
" XIV. p. 22. Remuneracye dla inspektorów okręgowych	.	.	.	2.000 "
" XV. p. 23. 24. Podatki i daniny	.	.	.	650 "
" XVI. p. 25. Koszta podróży i dyety	.	.	.	1.000 "
" XVII. p. 26.—28. Dodatki pięcioletnie	.	.	.	213.222 "

Do przeniesienia . 1,130.560 zł.

	Z przeniesienia	. 1,130.560 zł.
<i>Rubr. XVIII. p. 29.</i> Dodatek do funduszu emerytalnego	.	12.800 "
" <i>XIX. p. 30.</i> Emerytury	.	5.000 "
" <i>XX. p. 31—58.</i> Dary z łaski	.	4.218 "
" <i>XXI. p. 59. 60. 61. 62.</i> Potrzeby szkół ogólnej natury	.	5.892 "
" <i>XXII. p. 63. 64.</i> Rozmaite wydatki	.	250 "
" <i>XXIII. p. 65. 66.</i> Zasiłki na budowę szkół	.	15.000 "
	Razem	. 1,173.720 zł.

B) Dochody.

<i>Rubr. I. p. 1.—11.</i> Odsetki od kapitałów	.	14.098 zł.
" <i>II. p. 12.—16.</i> Dochody z dóbr, realności i innych praw	.	171 "
" <i>III. p. 17.—19.</i> Dodatki	.	530 "
" <i>IV. p. 20.</i> Zysk ze sprzedaży książek szkolnych	.	2.835 "
" <i>V. p. 21.</i> Zapisy i darowizny	.	—
" <i>VI. p. 22.</i> Taksy od spadków	.	9.300 "
" <i>VII. p. 23.—27.</i> Rozmaite wpływy	.	89.212 "
" <i>VIII. p. 28.</i> Dodatek z c. k. Skarbu państwa	.	54.943 "
" <i>IX. p. 29.</i> Zwroty zaliczek danych gminom na budynki szkolne	.	12.000 "
	Razem	. 183.089 zł.
	Niedobór wynosi	. 990.631 zł.

II. Wysoki Sejm raczy pozwolić na wzajemne przenoszenie kredytów uchwalonych w rubrykach wydatków XVI. i XXII.

III. Wysoki Sejm raczy pozwolić na wzajemne przenoszenie kredytów uchwalonych w rubrykach wydatków XIII. i XXI.

We Lwowie dnia 9. listopada 1890.

Przewodniczący :

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca :

Madeyski.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or letter. The characters are too light and blurry to transcribe accurately.